

Sygn. akt III AUa 138/18

Klauzulę wykonalności nadano w dniu 14.11. 2018 r

na wniosek pełnomocnika ubezp. (k. 94) w zakresie punktu 2.

Z-ca Kierownika sekretariatu

III Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

Sądu Apelacyjnego w Szczecinie

Magdalena Beker

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 października 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Barbara Białecka (spr.)
Sędziowie:	SSA Jolanta Hawryszko SSA Urszula Iwanowska
Protokolant:	St. sekr. sąd. Elżbieta Kamińska

po rozpoznaniu w dniu 9 października 2018 r. w Szczecinie

sprawy D. P.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K.

o świadczenie przedemerytalne

na skutek apelacji organu rentowego

od wyroku Sądu Okręgowego w Koszalinie IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 28 listopada 2017 r. sygn. akt IV U 868/15

1. oddala apelację,

2. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w K. na rzecz D. P. kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

SSA Urszula Iwanowska SSA Barbara Białecka SSA Jolanta Hawryszko

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K. decyzją z dnia 31 lipca 2015r., powołując się na wyrok Sądu z dnia 10 lutego 2015r., odmówił D. P. prawa do świadczenia przedemerytalnego. W uzasadnieniu wskazał, że w związku ze zmianą daty końca zatrudnienia ubezpieczonej, nie udokumentowała ona 6 miesięcy pobierania zasiłku dla bezrobotnych, a jedynie okres 4 miesięcy i 5 dni.

Odwołanie od powyższej decyzji wniosła ubezpieczona, domagając się jej zmiany i przyznania prawa do świadczenia przedemerytalnego.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie, podtrzymując dotychczasową argumentację.

Decyzją z dnia 7 sierpnia 2015 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K. zobowiązał D. P. do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia przedemerytalnego, z powodu braku uprawnień do pobierania tego świadczenia za okres od 6 grudnia 2012r. do 27 listopada 2014r., w kwocie 23.196,35 zł.

Odwołanie od powyższej decyzji wniosła ubezpieczona, domagając się jej zmiany poprzez przyjęcie, że kwota 23.196,35 zł wypłaconego świadczenia przedemerytalnego nie miała charakteru nienależnie pobranego świadczenia.

Organ rentowy w odpowiedzi na odwołanie wniósł o jego oddalenie.

Postanowieniem z dnia 6 października 2015r. Sąd Okręgowy w Koszalinie zarządził połączenie sprawy z powyższych odwołań w celu łącznego ich rozpoznania i rozstrzygnięcia.

Na rozprawie w dniu 15 listopada 2017r. ubezpieczona cofnęła swoje odwołanie od decyzji organu rentowego z dnia 31 lipca 2015r. Organ rentowy wyraził zgodę na cofnięcie odwołania.

Wyrokiem z 28 listopada 2017 r. Sąd Okręgowy w Koszalinie IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych umorzył postępowanie w zakresie odwołania od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 31 lipca 2015r. znak (...) (pkt I); zmienił zaskarżoną decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 7 sierpnia 2015r. znak (...) w ten sposób, że zwolnił D. P. z obowiązku zwrotu pobranego w okresie od 6 grudnia 2012r. do 27 listopada 2014r. świadczenia przedemerytalnego (pkt II); oraz zasądził od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K. na rzecz ubezpieczonej D. P. kwotę 180 zł, tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego (pkt III).

Podstawę rozstrzygnięcia stanowił następująco ustalony stan faktyczny i rozważania prawne.

D. P. urodziła się (...) W latach 1999 - 2012 wykonywała pracę robotnika gospodarczego w Firmie Handlowo-Usługowo-Produkcyjnej " (...)" Z. M. w K.. Pracodawca w dniu 28 kwietnia 2012r. wystawił ubezpieczonej świadectwo pracy w którego treści wskazał, że stosunek pracy trwał do dnia 28 kwietnia 2012r. i został rozwiązany na skutek likwidacji stanowiska pracy. D. P. w dniu 9 lipca 2012r. złożyła do Sądu Rejonowego w Kołobrzegu pozew przeciwko pracodawcy o zasądzenie na jej rzecz kwoty 6.929,65 zł tytułem zapłaty odprawy pieniężnej za rozwiązanie umowy o pracę z przyczyn niedotyczących pracownika. W dniu 16 listopada 2012r. zmodyfikowała swoje powództwo, domagając się również zasądzenia kwoty 5.493,00 zł tytułem wynagrodzenia za pracę za okres od 29 kwietnia 2012r. do 31 lipca 2012r. Sprawa została zarejestrowana pod sygn. akt IV P 199/12.

Powiatowy Urząd Pracy w K. w dniu 5 grudnia 2012r. wystawił zaświadczenie w którego treści wskazano, że D. P. jest zarejestrowana jako bezrobotna od dnia 7 maja 2012r. i z tego tytułu pobierała zasiłek dla bezrobotnych w okresie od 15 maja 2012r. do 30 listopada 2012r.

W dniu 5 grudnia 2012r. złożyła wniosek o przyznanie świadczenia przedemerytalnego. Organ rentowy decyzją z dnia 18 grudnia 2012r. odmówił ubezpieczonej prawa do świadczenia przedemerytalnego, ze względu na brak rozwiązania

stosunku pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy oraz brak wymaganego 30-letniego okresu ubezpieczenia na dzień rozwiązania stosunku pracy.

Pismem z dnia 8 stycznia 2013r. D. P. poinformowała organ rentowy, że przed Sądem Rejonowym w Kołobrzegu toczy się spór o korektę jej świadectwa pracy. Wniosła o ponowne rozpatrzenie jej uprawnień do świadczenia przedemerytalnego. D. P. w dniu 29 stycznia 2013r. złożyła do Sądu Rejonowego w Kołobrzegu pozew przeciwko pracodawcy o wydanie świadectwa pracy zawierającego informację, że rozwiązanie stosunku pracy nastąpiło z dniem 31 lipca 2012 na podstawie ustawy z dnia 13 marca 2003r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracowników. Sprawa została zarejestrowana pod sygn. akt IV P 26/13.

Organ rentowy decyzją z dnia 24 stycznia 2013r. ponownie odmówił ubezpieczonej prawa do świadczenia przedemerytalnego, ze względu na brak rozwiązania stosunku pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy.

Ubezpieczona w dniu 13 lutego 2013r. złożyła odwołanie od decyzji organu rentowego. Sąd Okręgowy w Koszalinie prawomocnym wyrokiem z dnia 9 maja 2013r. (w sprawie o sygn. akt IV U 630/13) zmienił zaskarżoną decyzję organu rentowego i przyznał ubezpieczonej prawo do świadczenia przedemerytalnego od 6 grudnia 2012r. W toku tego postępowania pełnomocnik ubezpieczonej przedstawił pisemne uzasadnienie wyroku Sądu Rejonowego w Kołobrzegu wydanego w sprawie IV P 199/12, które dotyczyło między innymi zapłaty wynagrodzenia D. P. za skrócony okres wypowiedzenia (od 29 kwietnia 2012r. do 31 lipca 2012r.). Powyższą informację uzyskał również organ rentowy.

Organ rentowy decyzją z dnia 25 czerwca 2013r. wykonał wyrok Sądu Okręgowego i przyznał ubezpieczonej prawo do świadczenia przedemerytalnego od 6 grudnia 2012r. W pkt III pouczenia zawartego w decyzji wskazano, że osoba która nienależnie pobrała świadczenia zobowiązana jest do ich zwrotu. Przytoczono również treść art. 138 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Sąd Rejonowy w Kołobrzegu prawomocnym wyrokiem z dnia 24 października 2013r. wydanym w sprawie o sygnaturze akt IV P 26/13 nakazał pracodawcy sprostowanie świadectwa pracy D. P. poprzez wpisanie, że rozwiązanie umowy o pracę nastąpiło za wypowiedzeniem przez pracodawcę z dniem 31 lipca 2012r., na podstawie ustawy z dnia 13 marca 2003r. o szczególnych zasadach rozwiązywania z pracownikami stosunków pracy z przyczyn niedotyczących pracowników. Świadectwo zostało sprostowane przez pracodawcę zgodnie z treścią wyroku w dniu 2 stycznia 2014r. Ubezpieczona w dniu 15 stycznia 2014r. dostarczyła do organu rentowego skorygowane świadectwo pracy wraz z odpisem sentencji wyroku Sądu Rejonowego w Kołobrzegu z dnia 24 października 2013r.

W następstwie treści powyższego wyroku Starosta (...) wznowił z urzędu postępowanie w sprawie uznania D. P. za osobę bezrobotną oraz przyznania jej prawa do pobierania zasiłku dla bezrobotnych. W tej kwestii wydał dwie decyzje, które następnie były przedmiotem kontroli sądowej. Ostatecznie Naczelny Sąd Administracyjny wyrokiem z dnia 15 lutego 2017r. (w sprawie o sygn. akt I OSK 1961/15) uchylił wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Szczecinie z dnia 16 kwietnia 2015r. i oddalił skargę D. P.. Druga decyzja Starosty (...) z dnia 26 września 2014r. i utrzymująca ją w mocy decyzja wojewody z dnia 29 października 2014r. ostatecznie została uznana za zgodną z prawem, na skutek prawomocnego orzeczenia Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Szczecinie z dnia 8 czerwca 2017r., wydanego w sprawie o sygn. akt II SA/Sz 477/17.

Organ rentowy w dniu 19 marca 2014r. złożył wniosek o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Koszalinie z dnia 9 maja 2013r., w sprawie o sygn. akt IV U 630/13. Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 15 kwietnia 2014r. w sprawie o sygn. akt IV U 274/14, na skutek uwzględnienia skargi o wznowienie postępowania, zmienił zaskarżony wyrok z dnia 9 maja 2013r. i oddalił odwołanie ubezpieczonej od decyzji organu rentowego z dnia 23 stycznia 2013r. Sąd Apelacyjny w Szczecinie wyrokiem z dnia 10 lutego 2015r., w sprawie o sygn. akt III AU 449/14 oddalił apelację ubezpieczonej od wyroku Sądu Okręgowego z dnia 15 kwietnia 2014r.

Organ rentowy, w związku z ukończeniem przez D. P. powszechnego wieku emerytalnego, wstrzymał wypłatę świadczenia przedemerytalnego od dnia 28 listopada 2014r. Od tego dnia ubezpieczona ma przyznane prawo do emerytury.

Organ rentowy ujawnił nadpłatę świadczenia przedemerytalnego za okres od 6 grudnia 2012r. do 27 listopada 2014r. Następnie decyzją z dnia 7 sierpnia 2015r. zobowiązał D. P. do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia przedemerytalnego za okres od 6 grudnia 2012r. do 27 listopada 2014r.

Sąd Okręgowy w pierwszej kolejności wskazał, że uznał za dopuszczalne cofnięcie odwołania od decyzji i na podstawie art. 355 § 1 k.p.c. umorzył postępowanie w sprawie odwołania ubezpieczonej od decyzji z dnia 31 lipca 2015r.

W dalszej kolejności Sąd I instancji wskazał, że zasady zwrotu nienależnych świadczeń zostały określone w art. 84 ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jednolity Dz. U. z 2017r. poz. 1778) i art. 138 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2017r. poz. 1383 ze zm.). Sąd orzekający wyjaśnił, że w przepisach prawa ubezpieczeniowego „świadczenie nienależnie pobrane” to nie tylko „świadczenie nienależne” (obiektywnie, np. wypłacane bez podstawy prawnej), ale także „nienależnie pobrane”, a więc pobrane przez osobę, której można przypisać określone cechy dotyczące stanu świadomości (woli) lub określone działania (bądź też zaniechania). Jest to podstawa rozróżnienia pojęcia „świadczenia nienależnego” od definicji „świadczenia nienależnie pobranego”. Nienależnie pobrane świadczenie w rozumieniu art. 138 ustawy emerytalnej, to świadczenie wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty w całości lub w części (świadczenie nienależne, nieprzysługujące), na skutek okoliczności leżących po stronie ubezpieczonego. Inaczej mówiąc, nie można przyjąć, aby doszło do nienależnego pobrania świadczenia, jeżeli jego wypłata (mimo zaistnienia wskazanych okoliczności) nastąpiła z przyczyn niezależnych od ubezpieczonego. Mogą to być zarówno przyczyny leżące po stronie organu rentowego (błąd), ale także okoliczności niezależne od organu (np. późniejsze orzeczenie sądowe).

Zdaniem Sądu Okręgowego, w rozpoznawanej sprawie mamy do czynienia z przypadkiem, gdy wypłata nienależnego świadczenia nastąpiła na wskutek wydania przez Sąd Rejonowy w Kołobrzegu orzeczeń ustalających zmianę daty, dotyczącej końca zatrudnienia ubezpieczonej w Firmie Handlowo-Usługowo-Produkcyjnej “ (...)” Z. M. w K.. W okolicznościach sprawy nie można dopatrzeć się winy ubezpieczonej, czy jej złej woli, w wypłacaniu jej przez organ rentowy świadczenia przedemerytalnego, pomimo faktycznego braku prawa do jego pobierania w spornym okresie. Już na etapie postępowania sądowego przed Sądem Okręgowym w Koszalinie, prowadzonego w sprawie o sygnaturze akt IV U 630/13, organ rentowy mógł powziąć wątpliwość co do spełnienia przez ubezpieczoną wszystkich warunków dotyczących przyznania świadczenia przedemerytalnego. W piśmie procesowym skierowanym przez pełnomocnika ubezpieczonej w kwietniu 2013r. organ rentowy otrzymał pisemne uzasadnienie nieprawomocnego wówczas wyroku Sądu Rejonowego w Kołobrzegu z dnia 14 lutego 2013r. ogłoszonego w sprawie IV P 199/12. Z tego uzasadnienia wynika, że Sąd Rejonowy uwzględnił powództwo D. P. również w zakresie dochodzonego wynagrodzenia za skrócony okres wypowiedzenia (od 29 kwietnia 2012r. do 31 lipca 2012r.). Powyższa informacja znajduje się także na k. 89 akt rentowych. Spór pomiędzy stronami przed Sądem Okręgowym w Koszalinie ogniskował się wówczas wokół innej przesłanki przyznania prawa do świadczenia przedemerytalnego (dotyczącej przyczyny rozwiązania stosunku pracy), to jednak ubezpieczona za taki stan rzeczy nie może ponosić negatywnych konsekwencji. D. P. nie wykazała złej woli w trakcie pobierania świadczenia, które ostatecznie jej się nie należało. Nie tylko poprzez swojego pełnomocnika informowała w kwietniu 2013r. organ rentowy o okolicznościach mogących wpłynąć na brak prawa do świadczenia, ale wcześniej osobiście pismem z dnia 8 stycznia 2013r. poinformowała organ rentowy, że przed Sądem Rejonowym w Kołobrzegu toczy się spór o korektę jej świadectwa pracy. Świadectwo zostało sprostowane przez pracodawcę zgodnie z treścią wyroku Sądu Rejonowego w Kołobrzegu z dnia 24 października 2013r. dopiero w dniu 2 stycznia 2014r. Ubezpieczona w dniu 15 stycznia 2014r. dostarczyła do organu rentowego skorygowane świadectwo pracy.

Sąd Okręgowy ocenił, że trudno takie zachowanie ubezpieczonej uznać za nacechowane złą wolą. D. P. nie musiała też posiadać świadomości prawnej, dotyczącej relacji pomiędzy ewentualnym wydłużeniem okresu wypowiedzenia stosunku pracy oraz wpływu tego stanu na uprawnienie do świadczenia przedemerytalnego. Organ rentowy w pkt

III pouczenia zawartego w decyzji wskazał, że osoba która nienależnie pobrała świadczenia zobowiązana jest do ich zwrotu. Przytoczył również treść art. 138 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Takie pouczenie w żaden sposób nie odnosi się do szczególnej sytuacji występującej w przedmiotowej sprawie. Nie jest to pouczenie, które może być uznane za spełniające wskazane warunki, od których uzależniona jest możliwość żądania zwrotu świadczenia.

W konsekwencji zdaniem Sądu Okręgowego należało przyjąć, że ubezpieczona nie powinna być obciążana obowiązkiem jego zwrotu za okres od 6 grudnia 2012r. do 27 listopada 2014r.

O kosztach zastępstwa procesowego orzeczono w pkt III wyroku na podstawie art. 98 k.p.c. w związku z § 11 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu.

Z powyższym wyrokiem nie zgodził się organ rentowy. Jednocześnie zarzucił rozstrzygnięciu:

- naruszenie art. 138 ust. 1 i ust. 2 pkt 1 ustawy emerytalnej w zw. z art. 11 pkt 1 ustawy z dnia 30.04.2004 r. o świadczeniach przedemerytalnych poprzez uznanie, że świadczenie w postaci świadczenia przedemerytalnego pobierane przez ubezpieczoną w okresie od 6.12.2012 r. do 27.11.2014 r., pomimo spełnienia warunków określonych powołanymi przepisami, nie ma charakteru nienależnie pobranego, oraz że ubezpieczona nie została właściwie pouczona o przesłankach warunkujących nabycie prawa do świadczenia przedemerytalnego i w konsekwencji nie jest zobowiązana do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia za w/w/ okres;

- sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego materiału dowodowego w sprawie, wskutek naruszenia przepisów postępowania, które mogło mieć wpływ na wynik sprawy, tj. art. 233 § 1 k.p.c. przez dokonanie oceny zgromadzonego materiału dowodowego z przekroczeniem granic swobodnej oceny dowodów, tj. uznanie że ubezpieczona nie została prawidłowo pouczona o przesłankach nabycia prawa do świadczenia przedemerytalnego i w konsekwencji nie ciąży na niej obowiązek zwrotu nienależnie pobranego świadczenia.

Mając na uwadze powyższe, apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w pkt II i oddalenie odwołania oraz o zasądzenie od ubezpieczonej na rzecz organu rentowego kosztów zastępstwa procesowego za obie instancje wg norm przepisanych.

W uzasadnieniu apelujący podniósł, że w postępowaniu prowadzonym na podstawie wniosku z dnia 5.12.2012 r. o przyznanie świadczenia przedemerytalnego wydał dwie decyzje odmowne, w których wskazał wszystkie przesłanki niezbędne do nabycia uprawnień do świadczenia przedemerytalnego, a więc także wymieniono warunek pobierania zasiłku dla bezrobotnych przez co najmniej 6 miesięcy. Nadto druk wniosku o świadczenie przedemerytalne zawierał informację, że dokumentem niezbędnym do ustalenia uprawnień jest zaświadczenie PUP o 6 – miesięcznym pobieraniu zasiłku dla bezrobotnych. Treść zatem pouczenia jest jednoznaczna, należyta, wyczerpująca i zgodna z treścią art. 2 ustawy z dnia 30.04.2004 r. o świadczeniach przedemerytalnych. Z treści pouczenia wyraźnie wynika, że dla nabycia uprawnień do świadczenia przedemerytalnego niezbędne jest spełnianie wszystkich wymienionych przesłanek, a więc także pobierania zasiłku dla bezrobotnych przez okres 6 miesięcy i dlatego nie można zgodzić się z poglądem Sądu, że pouczenie nie było wystarczające.

W odpowiedzi na apelację ubezpieczona wniosła o jej oddalenie i zasądzenie od organu rentowego na rzecz ubezpieczonej kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego okazała się bezzasadna.

Wbrew zarzutom podnoszonym w apelacji, Sąd I instancji wydał trafne rozstrzygnięcie znajdujące uzasadnienie w całości sprawie oraz w treści obowiązujących przepisów. Sąd Apelacyjny w całości podzielił ocenę materiału

dowodowego, która jest pełna i odnosi się do wszystkich zagadnień poruszanych przez organ rentowy, zaaprobował ustalenia Sądu Okręgowego, jak też ocenę prawną.

Zgodnie z art. 138 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu. W świetle ust. 2 wskazanego artykułu, za nienależnie pobrane świadczenia w rozumieniu ust. 1 uważa się: 1) świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania; 2) świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd przez osobę pobierającą świadczenia.

Zgodnie z uchwałą Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 1987 roku UZP 19/87, organ rentowy może dochodzić zwrotu nadpłaconych świadczeń w trybie określonym w art. 106 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 roku o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 40, poz. 267 ze zm.) – obecnie art. 138 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z FUS także wtedy, gdy wypłaty dokonał mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń, o których mógł powziąć wiadomość na podstawie akt rentowych - jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania. Przepis art. 138 ust. 2 pkt 1 wyżej cytowanej ustawy uzależnia zwrot uznanego za nienależnie wypłacone świadczenia od prawidłowego pouczenia o skutkach pobierania świadczenia bez podstawy prawnej.

Zbadania zatem w niniejszej sprawie wymagało, czy ubezpieczona w sposób prawidłowy została pouczona przez organ rentowy o przesłankach niezbędnych do nabycia uprawnień do świadczenia przedemerytalnego. Podkreślenia wymaga, że wymóg pouczenia osoby pobierającej świadczenia o braku prawa do pobierania świadczenia (w ogóle lub w określonej wysokości) jest szczególnie istotnym elementem regulacji art. 138 ust. 2 pkt 1. W utrwalonym orzecznictwie Sądu Najwyższego (por. np. wyroki z dnia 26 kwietnia 1980 r., II URN 51/80 - OSNCP 1980 nr 10, poz. 202, oraz z dnia 10 grudnia 1985 r., II URN 207/83 - PiZS 1986 nr 3, s. 71), stwierdza się, że brak pouczenia świadczeniobiorcy o okolicznościach powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń emerytalnych lub rentowych zwalnia go z obowiązku zwrotu świadczeń pobranych mimo istnienia tych okoliczności, choćby nawet mógł powziąć o nich wiadomość z innych źródeł. Obowiązek pouczenia spoczywa na organie rentowym, samo zaś pouczenie powinno być wyczerpujące, zawierające informację o obowiązujących w dniu pouczenia zasadach zawieszalności prawa do świadczeń. Brak pouczenia zwalnia bowiem osobę bezpodstawnie pobierającą świadczenia z obowiązku ich zwrotu. Pouczenie takie nie może być abstrakcyjne, obciążone brakiem konkretności, a w szczególności nie może odnosić się do wszystkich hipotetycznych okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń. Pouczenie takie bowiem nie mogłoby być uznane za należyte i rodzące po stronie świadczeniobiorcy obowiązek zwrotu świadczenia.

Podkreślenia wymaga, że zasadniczo, w odniesieniu do przeważającej większości ubezpieczonych, standardowe pouczenia zamieszczone w decyzjach organu rentowego można uznawać za prawidłowe; może jednakże zdarzyć się sytuacja, w której w odniesieniu do konkretnego świadczeniobiorcy takie pouczenie okaże się niewystarczające. Jak wskazał bowiem Sąd Najwyższy w swoim wyroku z 14 marca 2006 roku w sprawie I UK 161/05 (OSNP 2007/5-6/78), a który to pogląd Sąd orzekający w niniejszej sprawie w pełni podziela, pouczenie o okolicznościach, których wystąpienie powoduje brak prawa do świadczenia może polegać na przytoczeniu przepisów określających te okoliczności, ale musi być na tyle zrozumiałe, aby ubezpieczony mógł je odnieść do własnej sytuacji. Dla ustalenia zatem obowiązku zwrotu wymagane są świadomość i premedytacja ubezpieczonego co do tego, że pobrał świadczenie bezprawnie. Obowiązek zwrotu świadczenia wypłaconego i pobranego bez podstawy prawnej obciąża więc tego, kto przyjął je „w złej wierze, wiedząc, że mu się nie należy”.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, sytuacja taka nie miała miejsca w niniejszej sprawie. Z okoliczności sprawy wynika bowiem, że ubezpieczona nie miała świadomości, że pobrała nienależne świadczenie i na pewno nie działała w złej wierze. W ustalonym stanie faktycznym odnosząc powyższe uwagi do decyzji doręczanych ubezpieczonej należało uznać, że pouczenia w nich zawarte – wbrew twierdzeniom organu rentowego – nie były należyte i wyczerpujące w myśl powyższych uwag. Zważyć bowiem należy, że prawo do świadczenia przedemerytalnego zostało

przyznane ubezpieczonej w wykonaniu prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w Koszalinie z dnia 9 maja 2013 r. Ubezpieczona zatem pobierała świadczenie przedemerytalne będąc przeświadczona o tym, że przysługiwało ono jej. Co więcej, jej przekonanie dodatkowo potwierdzał wydany na jej korzyść wyrok Sądu Okręgowego. Zwrócić również należy uwagę, że ubezpieczona informowała organ rentowy o okolicznościach mogących wpłynąć na brak prawa do świadczenia pismem z dnia 8 stycznia 2013 r., w którym informowała, że przed Sądem Rejonowym w Kołobrzegu toczy się spór o korektę jej świadectwa pracy. Również pełnomocnik ubezpieczonej w kwietniu 2013 r. takie informacje przekazywał organowi rentowemu, co zresztą w sprawie nie zostało zakwestionowane. Mimo tego organ rentowy w dalszym ciągu wypłacał ubezpieczonej świadczenie przedemerytalne, co również mogło w przekonaniu ubezpieczonej świadczyć o tym, że świadczenie to jej się cały czas należało. Dopiero w dniu 24 października 2013 r. Sąd Rejonowy w Kołobrzegu wydał wyrok, w którym nakazał pracodawcy D. P. wpisanie, że rozwiązanie umowy o pracę nastąpiło za wypowiedzeniem przez pracodawcę z dniem 31 lipca 2012 r. Świadectwo to zostało sprostowane przez pracodawcę zgodnie z treścią wyroku w dniu 2 stycznia 2014 r. Ubezpieczona zaś niezwłocznie, bowiem już w dniu 15 stycznia 2014 r. przekazała do organu rentowego sprostowane przez pracodawcę świadectwo pracy. Mimo tego organ nadal wypłacał świadczenie.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Odwoławczy ocenił, że ubezpieczona przez cały czas pozostawała przeświadczona o tym, że świadczenie przedemerytalne jej przysługuje. Pouczenie skierowane przez organ rentowy w decyzji o przyznaniu świadczenia przedemerytalnego w żaden sposób nie odnosiło się do szczególnej sytuacji ubezpieczonej, bowiem w momencie przyznania świadczenia było to, w świetle prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w Koszalinie z 9 maja 2013 r., świadczenie ubezpieczonej należne. Ubezpieczona zatem mogła być przekonana o tym, że spełnia wszelkie warunki wymagane do przyznania takiego świadczenia.

Co więcej podkreślenia wymaga, że nie można ubezpieczonej winić za niewykonywanie w sposób prawidłowy obowiązków jej pracodawcy związanych z prawidłowym wystawieniem świadectwa pracy. Ubezpieczona dochowała należytej staranności w tym, aby organowi rentowemu przedkładać na bieżąco wszelkie wymagane dokumenty.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Apelacyjny doszedł do przekonania, że w pouczeniu o okolicznościach uzasadniających brak prawa do wypłaty świadczenia brak było takich elementów, które pozwoliłyby uznać je za pouczenie zrozumiałe, wyczerpujące i wyraźnie wskazujące okoliczności, w jakich doszło do nienależnie pobranego świadczenia. Pouczenie zamieszczone przez organ rentowy sprowadziło się jedynie do przytoczenia treści przepisu art. 138 ust. 2 i 3 ustawy emerytalnej, natomiast z jego treści w żaden sposób ubezpieczona nie mogła wyinterpretować tego, że ewentualne wydłużenie okresu wypowiedzenia stosunku pracy może mieć wpływ na jej prawo do świadczenia przedemerytalnego. Zatem ubezpieczonej nie można przypisać złej wiary w pobieraniu świadczenia.

Wobec powyższego Sąd Apelacyjny oddalił na podstawie art. 385 k.p.c. apelację organu rentowego.

O kosztach postępowania Sąd Apelacyjny orzekł na podstawie art. 108 § k.p.c. w zw. z art. 98 i art. 99 k.p.c., ich wysokość ustalając na podstawie § 9 ust. 2 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2015 r. poz.1804).

SSA Urszula Iwanowska SSA Barbara Białecka SSA Jolanta Hawryszko